

EVREI ȘI CREȘTINI DIN TÂRGUL-NEAMȚ DUPĂ INCENDIUL DIN 1821. DOCUMENTE INEDITE (1825-1836) (II)

*

JEWS AND CHRISTIANS FROM TÂRGU-NEAMȚ AFTER THE FIRE OF 1821. UNPUBLISHED DOCUMENTS (1825-1836) (II)

*

JUIFS ET CHRETIENS DE TÂRGU NEAMȚ APRÈS L'INCENDIE DE 1821. DOCUMENTS INÉDITS (1825-1836) (II)

Costin CLIT¹

Rezumat: *Incendierea orașului Târgu-Neamț de eteriști în vârtoarea evenimentelor din 1821 este urmată de părăsirea așezării de locuitori. Documentele pe care le publicăm fac referire la incendiul din 1821 și surprind revenirea locuitorilor și refacerea vieții în strânsă legătură cu Mănăstirea Neamțului, proprietara moșiei târgului. Numeroase documente privesc pe evreii din Târgu-Neamț: antroponime, ocupații, obligații față de Mănăstirea Neamțului, raporturile cu ceilalți locuitori. Valorizăm și câteva danii făcute Mănăstirii Neamțului. În documente întâlnim diverse nume de stareți, monahi, ieromonahi, preoți, diaconi, vechili ai mănăstirilor Neamțul și Secu. Documentele pot fi o contribuție la întocmirea studiilor monografice locale și celor referitoare la conviețuirea evreilor în Târgu-Neamț și implicit în Moldova în prima jumătate a secolului al XIX-lea.*

Cuvinte cheie: *Eterie, Mănăstirea Neamțului, Târgu-Neamț, evrei, creștini, moșie, danii, case, obligații.*

*

Summary: *The burning of the city of Târgu-Neamț by etherists in the whirlwind of the events of 1821 is followed by the abandonment of the settlement by the inhabitants. The documents we publish refer to the fire of 1821 and surprise the return of the inhabitants and the restoration of life in close connection with the Neamț Monastery, the owner of the fair's estate. Numerous documents concern the Jews from Târgu-Neamț: anthroponyms, occupations, obligations towards the Neamț Monastery, the relations with the other inhabitants. We also value some donations made to the Neamț Monastery. In the documents we find various names of abbots, monks, hieromonks, priests, deacons, elders of the Neamț and Secu monasteries. The documents can be a contribution to the elaboration of local monographic studies and those related to the coexistence of Jews in Târgu-Neamț and implicitly in Moldova in the first half of the 19th century.*

Keywords: *Etherie, Neamț Monastery, Târgu-Neamț, Jews, Christians, estate, donations, houses, obligations.*

*

Résumé: *L'incendie de la ville de Târgu-Neamț par les étheristes dans le tourbillon des événements en 1821 est suivi de l'abandon de la colonie par les habitants. Les documents que nous*

¹ Profesor de istorie la Colegiul Național „Cuza Vodă” din Huși, istoric și editor de documente.

publions font référence à l'incendie de 1821 et surprennent le retour des habitants et la restauration de la vie en lien étroit avec le monastère de Neamț, propriétaire du domaine de la foire. De nombreux documents concernent les Juifs de Târgu-Neamț : anthroponymes, professions, obligations envers le monastère de Neamț, les relations avec les autres habitants. Nous apprécions également certains dons Faits au monastère de Neamț. Dans les documents, nous trouvons divers noms d'abbés, de moines, de hiéromoines, de prêtres, de diacres, d'anciens des monastères de Neamțul et de Secu. Les documents peuvent être une contribution à l'élaboration d'études monographiques locales et celles liées à lacoexistence des Juifs à Târgu-Neamț et implicitement en Moldavie dans la première moitié du XIXe siècle.

Mots-clés: Etherie, Monastère de Neamț, Târgu-Neamț, Juifs, Chrétiens, succession, donations, maisons, obligations

*

DOCUMENTE

34. 1830 iunie 18

Divanul Cneji(ei) Mold(o)v(ei) parte giudecătoriaască.

Cătră cinstita isprăv(ni)cia țin(u)t(u)lui Niamțul.

Se alăturiază dum(nea)v(oastră) copie di pi jaloba ci s-a priimit de la monahul Gligorie, vechilul Svint(ei) Mon(a)stiri Niamțului, cuprinzătoare că unii din jidovii ce lăcuiesc în Târg-Niamțului pi moșie mon(a)stirii, de sâne volniciți piste locurile ci au prinsă prin știre și voe mon(as)tirii, cu obrăznicii fără a să învoi cu mon(a)stirea au prinsu câte o mari bucată di loc, di-i mari pricină, mon(a)stirea să află păgubași di drept(u)l éi.

Deci, cât pentru acei ci sânt sudeți, prin otnoșanie acestui Divan de la 16 a următoarii, s-au cerut Dep(a)rt(amentu)l(ui) pricinilor străine, ca prin locul cuviincios să mijlocească a scoati poroncă, întru di a sta fați la cercetare(a) ci ari să să facă di cătră dum(nea)v(oastră). Și pentru aceia ci vor fi înpresurat mai mult dicât aceia pentru cât au avut alcătuire cu mon(a)stire(a), apoi, ori să s(e) îndatoriască a să învoi cu mon(a)stire(a) pentru acel loc mai multă sau să-ș(i) rădici binalili di pi dânsul.

Iar pentru aceia ci vor fi raeli, să scrie dum(nea)v(oastră) ca întocmai și pre deplin să urmați precum mai sus să cuprinde. Pentru carile de priimire aceștii și punire la cale ci veți faci să trimitiți și cătră Divan înștiințare.

Vel log(o)f(e)t.

Ioan (...) vor(ni)c <m.p.>.

(...) agă <m.p.>.

1830 iunii 18.

No. 421.

<Pe verso-ul filei a doua>: Carte Divanului; Pentru locurile din Târgul-Niamțului. 1830 iunie 18. N. 161; No. 857.

Arhivele Naționale Iași, Fond Mănăstirea Neamț, CXXXIX/29. Original, difolio.

35. 1830 iulie 5

Dau această adiverință la S(fâ)nt(a) M(ă)n(ăstire), eu mai gios iscălitul, însum(i) cu mâna me jâdovești, precum adivărat știință că doi stânjâni loc în Prundul ci luasă di la m(ă)n(ăstire) Mendel jâdovu, i-au vândut Mendel unui jâdov, anumi lui Haimu, vâru(l) lui Iosâp Voloman. Și Marcu Avădaniei jâdovu, cari au avut 2 stânjâni di la m(ă)n(ăstire) din gios di Mendel i-au vândut lui Leiba Cojoc, și numitu Leiba Cojoc mi i-au vândut mii, Marcu Focșăneanu, acei doi stânjâni, pentru care dându-i eu arvonă dacă s-a întâmplat a muri soțul meu niavându trebuință apoi de dânsul, i-am lăsat arvona cât și locul tot lui, și nu rămâne dar nici un fel di pricină sau de pretenții asupra m(ă)n(ăstirii), nici în jâdovii ci sânt din gios di Mendel cu binalile ci ei în di la ei locurile ci le-au vâ(n)dut li să stăpânescu.

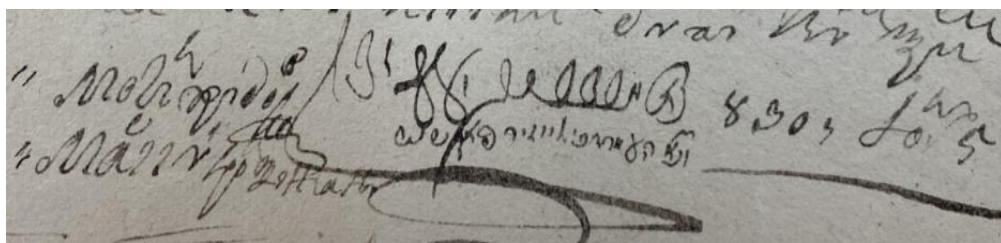
Pentru aciasta am iscălit după cum știm.

(1)830 iuli(e) 5.

Motăl jâdov <m.p.>.

Marcu Focșănianu <m.p.>.

<Pe verso>: 1830 iulie 5. Adevărînță unui jidov pentru locul lui Mindel jidovul din Târgul Niamțului.

Arhivele Naționale Iași, Fond Mănăstirea Neamț, CXXXIX/30. Original.

36. 1830 iulie 10

Cu multă fiiască plecăciune sărut dreapta sf(i)n(ției) tale părinte Domititian arhimandrit și stariț Sf(i)n(telor) Monastiri Niamțului și Săcu.

După scrisoarea sfinții tale către noi, ce ne-au dat-o părintile Eftimie iconomu(l), ne-au înfătoșat și jalba ce au dat un Mendel Eșan jâdov, de aicea din Târgul Niamțului, supt cuprindere că în anul 1826 au luoat câț(i)va jâd(o)v(i) un loc în Târgul Niamțului la loc stârpu, care să numește Prund, de la părintele Iftimi iconomu(l), cu tocmală ca să plătească câte 50 sorcov(eți) pe fieștecare stânjânlă început iar bezmănul câte una ocă ceară pe fieștecare ușă de casă. Așa fieștecare ar fi răspuns banii lui.

Pe urmă ar fi luat pe un căp(i)t(a)n Lupu, fiind ocolaș, să-ș(i) ei și el un loc la mijloc cu țădula părintelui iconomu(l) și cu de-a săla ar fi început a face binaoa la mijloc de au strămbătat toate locurile, iar el în urmă ar fi cumpărat materii și ar fi tocmit și meșteri. Când au început a lucra după măsura lui, au sărit megieșii împreună cu numitul căp(i)t(a)n și nu l-ar fi lăsat, zicând să aducă pe iconomul să pue la cale. Ar fi alergat și el vro doaă luni de zile.

Adevărat că s-ar fi trimis la sfinția sa părintele starițu și atâta răspuns ar fi luat că l-ar fi trimăs tot la acel căp(i)t(a)n.

Și pără atunci meșterii ar fi fugit cu banii lui și lemnele s-ar fi prăpădit de s-ar fi sărăcit mai mult decât 1000 lei. Iaru doi ani hojma nefiind el acasă ar fi ținut pe soțâia lui închisă pără i-au dat ceara aceia, și astă iarnă iar fi împlinit sfeșnicile de pe masă pentru ceară. Și să roagă preosfinții sale să fie pus la cale ca să i să întoarcă păgubirea sa ce i s-ar fi pricinuit după neurmarea iconomului și locul să să dei la altul.

După care adunându-ne am mersu la fața locului și în ființa părintelui Eftimi iconomului i a numitului jăluitoriu Mendel și a tuturor megieșil(o)r am intrat în cercetare.

Adevărul am aflat precum mai gios arătăm. La acel loc din Prund nu numai jădovil(o)r ci și altora s-au dat locuri în măsuri ca să-ș(i) facă așăzare, precum și acestui Mendel în măsura doi stânjâni i s-au dat, care acum măsurând noi, am gășat pe numitul Mendel cuprinși de laolaltă 4 stânj(eni) și una palmă. I-am cerut țădula ce ar fi având de de la vechilul sf(intei) m(ănăstiri) pe acei 2 stânj(e)ni, una palmă, și nu ne-au înfășoșat-o, zicând că o are lăsată la Eș(i). I-am făcut întrebare și pentru ceelalți 2 stânj(e)ni alăturați, de la cine îi are. Ni-au arătat că-i are de la d(umnea)lui aga Alecu Catargiu din 6 stânj(e)ni ce i-au dat dum(i)sali agăi sf(ânta) m(ănăstire), pentru care ni-au înfășoșat și țădula iscălită de sfințâia sa părintele starițu ce o dă dum(i)sali agăi, acei stânjâni, în care scrie că acești 6 stânj(e)ni să hotărâsc cu locul acestui Mendel, iar 4 păr(ă) la împlinire de șasă stânj(e)ni tot de laolaltă înainte dum(nea)lui aga i-au dat lui Hascal Amorțitu.

Apoi numitul Mendel pe lângă acei doi stâ(n)j(e)ni, una palmă, de la sf(ânta) m(ănăstire), alătore luând și acei doi stâ(n)j(e)ni de la dum(nea)lui aga Catargiul de la laolată pe tuspătru stânjâni și o palmă. În anul trecut ș-au făcut binalele și iarna puindu-să omăt mare i-au dat binalele jos. Care și acum s-au gășit tăpile temelii față, așăzarea lor precum au fost dintru-ntâiu pe tuspătru stânjâni.

Am cercetat și pentru mortul căp(i)t(a)n Lupu, de au strâmbătat pe cele locuri cu facerea binalii sale în măsuri, și au eșit fieștecui în tocma, adecă 2 stânjâni, încă și una palmă, numitul Mendel de la sf(ânta) m(ănăstire), 2 stânj(e)ni tij Mendel de la dum(nea)lui aga Alecu Catargiu, 4 stânj(e)ni Hascal Amorțātu, tij de la dum(nea)lui aga 2 stânj(e)ni, 2 palme, mortul căp(i)t(a)n Lupu, ce acum o are David jăd(o)v ot Topoliță, 4 stânj(e)ni, 4 palme, Hascal Amorțātu de la răposatul aga Costandin Lazu, 3 stânjini, 4 palme, Eftimii Lip(o)v(an) tij de la dum(nea)lui aga Costand(i)n Lazu, unde au stătut cu talpa binalii în hudiță, neeșând nimăruia lipsă cât de puțân.

Am cercetat și pentru acei 50 sorc(o)v(e)ți ce arată jăluitoriu că ar fi avut tocmală cu părintele iconomu(l) să dei întâi pe tot stânjânul, care iar fi și dat.

S-au dovedit că la locuri mai sus și mai de frunte, acie după cum s-au putut învoi cu sf(ânta) m(ănăstire), au plătit iar la locul acesta unde este și a lui Mendel, au arătat părintele iconomu(l) numai 50 lei de stânj(e)n. La care și unul dintr-acei cu binaoa de acolo, anume Bercu steclariu, au încredințat că cu adevărat numai păr(ă) la 50 lei pe stânj(e)n s-au plătit.

Am cercetat și pentru când au vrut să-ș(i) facă binaoa de l-au înpotrivit jid(o)vi(i) și cu acel căp(i)t(a)n / s-au dovedit cu adevărat că dovada este firește, căci binaoa ș-au făcut / din măsurile stânjânil(o)r încă o palmă îi mai trece /. Apoi nici nu i-au mai cerut trebuința să-ș(i) piiardă vremea la părintele iconomu(l) și la sfântâia ta, și altă dovadă că dacă ar fi fost arătările lui adevărate, el de de atunci au trebuit să fi lepădat țădula mănăstirii și să-ș(i) pretendirisască cee ce au dat, dar nu după ce iș(i) face binaoa stăpânind locul și după atâta ani murind și acel

căp(i)t(a)n Lupu, murind și **Nusăn** starostile, care ei l-au avut de le-au măsurat locul cu stânjănu. Apoi, după atâta vreme trecută, și binaoa căzută, să pornească jalbă, de să poate.

Meșterâi ce au arătat că au fugit cu banii ce i-au fost dat și cheresteaoa ce o gătisă pentru facerea binalii, au fugit și să află păgubaș acel meșter ce este jăd(o)v și-l chiamă Azic stoleriu, să află statornic și astăzi, carele de față înaintea noastră acum au eșit. Au arătat că după tocmala ce-au avut cu numitul Mendel, au făcut binaoa cu a sa cheltuială, și după ce greutatea omătului au dat-o jos, el au rămas răbdătoriu, iar nu Mendel, căci Mendel și arvona ce i-au fost dat au împlinit-o toată de la Azic înapoi.

Deosăbit pentru bezmănul cerut pe an ce arată că i s-au închis femeia de au plătit, și pe acest an s-au zălogit cu sfeșnice de pe masă, să fi plătit cinstit neguțătoarește și apoi nu i să face împlinire.

Pentru cari n-am lipsât a înștiința.

1830 iuli(e) 10.

Ioan Românescu cam(ina)r <m.p.>.

<La sfârșitul documentului pe fila 2v.>: ~~No. 170.~~ / Carte de la Românescu. / No. 859.

Arhivele Naționale Iași, Fond Mănăstirea Neamț, CXXXIX/31. Original, difolio.

37. 1830 iulie 25

După voia și blagoslovenia părintelui starețul(u)i ci mi s-au dat a-m(i) rădica moara me ce o am di la părinții mei pi apa Neamțului și a o faci tot pi locul meu mai în gios și mai în laturi din cale(a) apii ca să nu mi să pricinuiască păgubire după cerire și rugăminte me ci am făcut s(fintei) m(ănăstiri). Deci dar și mă îndatoresc prin această scrisoari a me ci dau s(fintei) m(ănăstiri), precum că din pricina morii meli ci o fac nu să va pricinui înecari(a) di la răposatul preutul Cozma, iar cându să va pricinui și va fi cu adivărat din pricina morii meli, atunce toată păgubire(a) ci să va pricinui, eu să am a o răspundi.

Și pentru că întocmai voiu fi următorei me-am dat și chizăș pi dum(nealu)i giupânul Vasile Blănariu iar eu niștiindu carti me-am pus numele și degitul.

1830 iuli(e) 25.

Eu, Smăranda Brașovenița, adiverezu.

Vasile Popa, adiverezu.

<Pe verso-ul filei a doua>: No. 860; La Smaranda; Scrisoarea di Brașovinița pentru moară popii Cozmii. / (1)830 iul(ie) 25.

Arhivele Naționale Iași, Fond Mănăstirea Neamț, CXXXIX/32. Original.

38. 1830 august 10

Adică noi care mai gios ni-am iscălit cu mâna noastră, dat-am adevărată scrisoarea această s(fintei) m(ănăstiri) Niamț(u)lu(i), precum să fie știut că după rugăminte ce-am făcut ni-am alcătuit ca morișca ce o am avut de la părinții noștri în apa Niamțului în sus la **Bărcilești** cu o piatră, să avem a o stăpâni și de acum în toată pace(a) în viața noastră, adică a

mea preutului Ioan și a pre(o)tesii Marie, soțul preutului Toad(e)r, și după moartea noastră să o stăpâniască și fie noastre¹, având a da bezmân m(ănăstirii) pe tot anu câte patruzăci lei în 2 vadele.

Și spre a să ști, am dat aceasta scrisoare din partea noastră la sfânta mănăstire.

1830 av(gu)st 10.

Eu, preotul Ioan.

Eu, preoteasa Mariia.

Eu, da(s)ca(l) Nec(u)lai, am fost față.

<Pe verso>: Pentru moara preutului Ioan de pi apa Niamțului. / 1830 avgust 10²; № 472; № 861.

Arhivele Naționale Iași, Fond Mănăstirea Neamț, CXXXIX/33. Original.

¹ Așa în text.

² Luna și data cu altă cerneală.

39. 1830 august 10

Adică eu, a Muntencii din Târgu-Niamțului, cari mai gios mă voi iscăli însuș cu mâna me, precum să fie știut că după rugămintea ci am făcut sfintii mănăstiri, mi-au dat voe ca să mut morișca me ci am avut-o din gios de satul Humuleștii în locul curăturii preutului Adam în mallul Târlui Gârlui, ci vini din sus de la mori, cu (...) ¹ stânjini în gios de moara mănăstirii. Morișca are să fie cu o piază.

Supt această îndatoriri însă, ca eu nicicât de puțin să nu fiu volnic a rădica zaz, nici măcar gârduș sau a pricinui cât de mică stricăciuni de păgubire moril(o)r m(ă)n(ăstirii) cu înecarea de apă vara sau iarna. Iară când din împotrivă nu voi urma aceștii îndatoriri și aş pricinui cât de puțână stricăciuni moril(o)r m(ă)n(ăstirii), atunci mănăstirea volnică este a mă opri și a-mi strica lucrarea morii.

Vadul morișcii ci l-am avut eu până acum rămâni a sfintii m(ă)n(ăstiri) să facă ci va voi cu dânsul, bezmân pentru acest loc m-am așăzat să dau sf(intei) mănăst(i)r(i) câti 40 lei pi fiiștici an într-o vade la tot începutul anului.

Și pentru credința am iscălit însuș cu toată mulțămirea me, fiind.

1830 av(gus)t 10.

Andrei a Muntencii <m.p.>.

<Pe verso>: №-473; № 862; Scrisoarea pentru moara ce au mutat Andrei Amuntencii în gârla moril(o)r.

Arhivele Naționale Iași, Fond Mănăstirea Neamț, CXXXIX/34. Original.

¹ Spațiu gol.

40. 1831 martie 30

Adică eu, Toader a lui Vasili a Tudurii, dau acest zăpis al meu la mâna dumisali lui Ion Ardile(a)nu, precum că i-am vândut locu(l) casâi meli cari l-am avut di la părinții mei, și l-am vândut cu preț cu 50 7 lei bani, adică cu ci(n)zeci și șepti lei. Iară sculându-să ciniva din frații mei sau di(n) ne(a)murile meli, să n-aibă voi a întoarci nimini, iară nițiindu-mă di cuvânt eu, orici cheltuială s-ar faci, să fii toată dispri mini.

Și pentru mai adevărată credința me-(a)m pus numele și degitul ca să cre(a)zi.

Și eu, Dumitru sân Ion a Tudurii, me(-am) pus degitul ca să cre(a)zi.

Eu, Simion U(n)gure(a)nu, am fost fați.

Și eu, Simion sân Gligoraș, am fost fați.

Și eu, Costa(n)tin sân lui Simion, am fost fați.

Și eu, Petre Stoian, a(m) fost fați.

1831 mart(ie) 31.

Și eu, Toma dascălu, am scris cu zisa lui Toader.

Și zăciuiala în doo la amâ(n)doi.

<Pe fila 2>: Zăpisul lui Toader a lui Vasile a Tudurii din 1831 mart(ie) 30; Zăpisu(l) Catrinii din Humulești; N° 474 863.

<Pe verso-ul filei a doua>: Cumpărătura acestui loc fiind prin știrea mănăstiri(i), l-am încredințat. / (1)831 ap(rilie) 27. / Euthimie icon(om) <m.p.>.

Arhivele Naționale Iași, Fond Mănăstirea Neamț, CXXXIX/35. Original, difolio.

¹ Așa în text.

41. 1831 octombrie 3

Știut să fie prin acest zăpis ce-l dau ieu cel mai jos iscălit la Sf(ânta) M(ă)n(ăstire) Neamțul(u)i, precum că mă îndatoresc că de astăz(i) în doao săptămâni de zile să am a pogori **anmjao** mai jos cât să va găsi cu cale de moraru și de către vechilu sf(intei) m(ă)n(ăstiri), adecă de la mo(a)ra mea ce o am mai din jos de mo(a)ra sf(i)nt(ei) m(ă)n(ăstiri), atâta mă îndatore(a)scă că și pentru neboi¹ de îngheceare² la iarnă să am a slobozi apa a nu face vreo stricăciune morii sf(i)nt(ei) m(ă)n(ăstiri).

Și spre a să păzi întocmai urmeaz(ă) a mea iscălitur(ă).

(1)831 octo(m)vr(ie) 3.

Andrei Amuntencii <m.p.>.

Și am scris ieu cu zisa numitul(u)i iscălit.

Grigori Cozaiuciu <m.p.>.

<Pe verso-ul filei a doua>: Zăpisul lui Andrei Amuntencii pentru moara ce au făcut alătura cu a preotului Cozma. 1831 oct(omvrie) 3; No. 475 864.

Arhivele Naționale Iași, Fond Mănăstirea Neamț, CXXXIX/36. Original.

¹ Așa în text.

² înghețare.

42. 1832 ianuarie 17

Copii.

S-au dat voi dum(i)s(ale) chir Theodor Drăghici neguțitoriu din Târgul Neamțului ca să-ș(i) facă moară pe apa Neamțului mai gios de locul unde să împărțăști Neamțul în două, curgire sa apucându cu un crac spre Mănești și cu altul pe supt măhălaoa târgului, unde i s-au și dat vadul de moară, după rugăminte(a) ci ne-au făcut în hotarale ci să arată, adică din malu(l) apii trei prăjani proasti în curmeziș și cinci în lungu apii, cu tocmală ca să dei s(fintei) m(ănăstiri) la începutul fișticăruia an câți doăzăci lei de piatră, socotindu-să începutul anului din zioa ci va slobozi peatra pe faină.

Și dacă din împotrivă numitul mai sus neguțitoriu cu moara și iazul său va pricinui megieșilor ci au acareturi vreo păgubiri și aceia vor vini și vor jălui mănăstirii, atunce d(umnealu)i să aibă a-i dispăgubi precum să vor pute învoi, fără a fi m(ă)n(ăstirea) cât de puțin întru aceasta supărată.

Și spre încredințari i s-au dat di la mănăstiri această adiverință supt a noastră.

Anul 1832 ghe(na)ri(e) 17.

Dometian arh(imandrit) și stariț S(fintelor) M(ănăstiri) Neamțul i Săcul.

<Pe verso-ul filei a doua>: Adeverința păr(intelui) starițul Dumitian prin care dă voe neguțitorului Theodor Drăghici să facă moară pe apa Niamțului. 1832 ghenar(ie) 17; N° 476 865.

Arhivele Naționale Iași, Fond Mănăstirea Neamț, CXXXIX/37. Original.

43. 1832 septembrie 14

Cătră cinst(itul) Divan giudecătoresc a Prințipat(u)lui Moldavii.
Voica, Ecaterina și Smaranda.

Jalobă.

La 1782 au cumpărat bunul nostru Andriiu Cucul din Târg(ul)-Niamțului o moară pe apa Niamțului de la Gheorghii Tănăsăli tot de acolo și cu alte acareturi împregiur, după cum zăpisul arată, stăpânindu-o bunul nostru pân(ă) la anul 1794, când atunce cunoscându-ș(i) sfârșitul vieții sali prin diată au făcut-o danie părințâl(o)r noștri, undi și ei au stăpânit-o pân(ă) la anul 1809, când săvârșindu-să din viață am rămas noi trii surori mici, neavând fraț(i) sau alte rudenii spre a ne ocroti.

Am stăpânit-o și noi trii ani și în cuprindere(a) stăpânirii noastre au cerut trebuința a să faci meremet morii, și neviind bani am luat de aiure 360 lei, ca să dăm 24 merți faină popușoi din uiumul morâi, și am plătit de s-au făcut meremetul trebuincios, cari acel făcătoriu de meremet esti și acum în viață. Și în cuprindere(a) stăpânirii a triizăci ani s-au plătit s-au plătit bezmănul mănăstirii după hrisoaveli luminațil(o)r domni ci ari târgul. Apoi la anul 1812, starețul sv(intei) mon(astiri) fără nici un fel de cuvânt că nu i s-au plătit bezmănul sau vreo poroncă, au și pus stăpâniri pe moară, împreună cu toate celi ci au fost într-însa și împregiur

ei, dându-o în orândă cu 120 merți păpușoi pe an unui căp(i)t(an) Grigoraș din Târg(ul)-Niamțului, cari și acum esti în viață, ținându-o curgire de 7 ani.

Și stricându-să iazul de la ace moară, monastire(a) au mutat-o la Bihol pi Topoliți cu amândoa p(i)etrili cari umblă și astăz(i), cu aceli p(i)etri rămâind noi cu celi mai adivărati scrisori și dipărtati de clironomiia părințască, plătind și 800 lei cu împliniala lor; pentru doăzăci și patru merți faină ci am fost luat bani de am făcut meremetul morii, vânzându-ni zăstre noastră din casă ci am avut de la părinți, și cheltuind cu jalobi pe la preosfințit(ul) mitropolit și înaltul domn, și ducând cărți la monastiri fără a ni faci nici o îndestulari.

Pentru aceasta cu toată supunire ne rugăm cinstitului Divan ca să binevoiască a li slobozi o poroncă giudecătoriei țin(u)t(ului) Niamțului spre a ni cerceta pricina și după dovezili ci vom înfătoșa a ni faci cuviincioasa puniri la cale spre a nu fi înstreinati de clironomiia părințască și di venitul ce-l putem tragi în curgire(a) anil(o)rde când au răpit-o din mâinili noastre ca un drept lucru a părințil(o)r noștrii.

1832 săpt(em)v(rie) 14.

Iscălite: Voica, Catrina și Smaranda ot Târg(ul)-Frumos.

Întocmai cu originalul.

În lipsă director: Ioan Scorțăscu <m.p.>.

<Pe verso-ul filei a doua>: Jalobă a clirnoamelor lui Andrei Cucu; N° 477 866.

Arhivele Naționale Iași, Fond Mănăstirea Neamț, CXXXIX/38. Copie, difolio.

44. 1832 septembrie 26

Noi, gios iscăliții, încredințăm prin acest zapis ci dăm la mâna sfinț(iei) sali păr(intelui) Calinic iconomul sf(intei) m(ă)n(ăstiri), precum să fii știut că prin bună învoială și alcătuirii am cumpărat un văduț di moară ci esti pisti Ozana în capul Humuleștil(o)r din gios, cu locușorul ci-l ari acel vad ci să cuprindi în sămnili acesti, adică dispre amiazănoapti închis cu i(e)rugă, iar dispre amezizi cu gârla morii, și la colțiu esti și cărmidării, ca să ni facim pi acel văduț moară pentru chivernisala hranii vieții ; Însă cu tocmală să avem a plăti pi fișticari an mon(a)stirii câti treizăci și trei di lei de piatră.

Și voind a vindi moara cuiva, să nu fim volnici fără știrea mon(a)stirii. Și pi lângă aceasta, pricinuind eu Ioan morariul vreo supărari migieșilor cu facirea morii sau cu săpatul gârlii sau cu altceva, eu să fiu datoriu a răspundi și a împăca pi megieși, nesupărând pi mon(a)stiri întru nimic.

Și pentru mai adivărată credință, scriindu-ni-să numili am pus și degitili.

1832 sep(tem)vr(ie) 26.

Eu, Ioan morariul, adiverez.

Eu, Gheorghii brat lui, adiverez.

Și la facire morii sântem tovarăș(i).

<Notă tergală cu altă cerneală>: Și m(ă)n(ăsti)re(a) să să protimisasc(ă) a o lua.

<Pe verso>: Zapisul lui Ion și Gheorghii morari pentru moara ci au să fac(ă), și să plătiască câte 33 lei de piatră. / 1832 sept(e)mvr(ie) 26; N° 178-867.

Arhivele Naționale Iași, Fond Mănăstirea Neamț, CXXXIX/39. Original.

45. 1832 octombrie 17

Giudecătoria țin(utului) Niamțul.

Masa I.

Parte I.

No. 2128.

1832 oct(om)v(rie) 17.

Piatra.

Cătră precuvioșăia sa arhimandritul Domitiian, starițul Sv(intelor) M(ă)n(ăstiri)
Niamțul i Săcul.

După jaloaba ci au dat Cin(s)t(itului) Divan giudecătoreasc, Voica, Ecaterina și Smărănda, ci să află cu lăcuința în Târgu-Frumos, pentru o moară ce le-(a)r fi rămas di clironomii di la părinții lor pe apa Niamțului, pe cari jalobă Divanul cu porunca sa de supt No. 4116 o comunicarisăști în cercetare acestui tribunal, ca după dreptate să să pui la cale îndistulare jăluito(a)rilor.

Deci, giudecătoria alătore(a)ză precuvioșii tale pe lângă aceasta întocmai copiid di ace jalobă din care pre largu te vei pliroforisî di arătare și cerire ci fac.

Deci, să face cerire precuvioșii tali ca să pui la cale îndistulare jăl(uitoa)r(elor), sau dacă pricina urme(a)ză într-alt chip și monastire(a) are a răspunde, să rânduești legiuit vechil cu vichilime pe formă împreună cu toati dovezile ci va ave monăstire spre a sta întru înfățișare cu jăluitoarele și a să pute pui la cale dreptățile ci vor ave.

(...) <m.p.>.

În lipsă (...) sardar <m.p.>.

În lipsă derector (...) Ioan Mor(...) <m.p.>.

<Pe versoul filei a doua>: Giudecătoria țin(utului) Niamțului / Cătră precuvioșăia sa arhimandritul Domitiian, starețul Sv(intelor) Mon(stiri) Săcul i Niamțu. An 1832 oct(om)v(rie) 17. / No. 2128; S-au făcut răspuns că pe marț(i) la 26 octomv(rie) să va triimite vechil din parte(a) m(ă)n(ăstiri(i) .

Arhivele Naționale Iași, Fond Mănăstirea Neamț, CXXXIX/40. Original, difolio, sigiliu în ceară roșie.

46. 1832 octombrie 27, Piatra

Jurnal

Anul 1832 oct(om)vr(ie) 27 zâli, giudecătoriaa țân(u)t(ului) Niamțului au ascultat dila ci urmiază după pretenția pornită din parte(a) formalnicului vechil a Voicăi, Caterinii și Sma(ra)ndei, ci să află cu lăcuința în Târgul-Frumos, polc(o)v. Ioan Dragoș, asupra Sfintei Mon(astiri) Niamțul, pentru o moară de clironomii ci aceli dintâi pretindirisăsc de la Sv(â)n(ta) mon(astire), a căriia încungiurări sânt aceste(a):

1^{iu}. Voica, Ecaterina și Smăranda prin jaloaba lordin 1832 săpt(em)v(rie) 14, ci au dat Cinst(itului) Divan giudecătoresc arată că la anul 1782 au cumpărat Andreiu din Târg-Niamțului o moară pe apa Niamțului de la un Gheorghî Tănăsăscu tot de acolo, cu toate acareturile înpregiurul ei, după cum zăpisul arată, pe care moară ar fi stăpânit-o bunul lor până anul 1794. Și atunce cunoscându-ș(i) sfârșitul viețâi au făcut-o danii părințil(o)r jăluitoarel(o)r undi și ei ar fi stăpânit-o pân(ă) la anul 1809, și săvârșindu-să părinții lor din viață, rămâind eli trii surori mici nevrâsnici fără fraț(i) sau alte rudenii ar fi stăpânit-o și eli trii ani; Și văzând că ceri trebuința a faci meremet la ace(a) moară, ar fi luat 360 lei de aiure ca să dei 24 merți făină păpușoi din uiumul morii și au făcut meremetul trebuincios, cari acel făcătoriu de meremet esti și acum în viață. Pentru care moară ar fi și plătit bezmăn monastirii în cuprindere(a) stăpânirii de 30 ani după hrisovul târgului cel au de la domni.

Apoi la anul 1812 starețul sfintei mon(astiri) fără nici un cuvânt că n-au plătit bezmănul sau vreo poroncă au pus stăpâniri pe moară cu toate acareturile di p(r)inpregiurul ei, dându-o în orândă cu 120 merți păpușoi pe anu unui căp(i)t(an) Grigoraș din Târgul Niamțului, care și acum esti în viață, și ar fi stăpânit-o 7 ani.

Și stricându-să moara, mon(astirea) ar fi mutat-o la Bihol pe Topoliți cu amândoă p(i)etrile, rămâind jăluitoarele cu celi adivărate scrisori dipărtate di clironomiaa părințască, ba

încă ar fi plătit și 800 lei cu împliniala lor pentru aceli 24 merță făină popușoi, vânzându-ș(i) puțână zăstri ci au avut, rugându-să Cinst(i)t(ul)ui Divan ca să li să sloboadă poroncă de cercetari cătră acest tribunal ca după dovezili ci vor înfățoșa să fii pusă la cali, pe care jalobă Divanul prin rezăluțaiă din 8 a următoarei luni supt No. 4116 o îndreptiază cătră această giudecătorii ca cercetând curgire(a) pricinii să pui la cali, iar la nemulțămire(a) vreunii părți încheind socotința ei cu raport să o pristavlisască.

2^{le}. Vechilimiaoă ci dau jăluitoarele polc(o)v. Ioan Dragoș din 1832 săpt(em)v(rie) 14, întărită pe formă de giudecătoriiă țan(u)t(ului) Cărligăturii la 10 oct(om)v(rie) supt No. 11, prin carile îl fac vechil deprin răspunzătoriu în arătata pricină și să rămâi mulțămiti cu lucrările ci va faci.

3^{le}. Adres din parte(a) acestui trebunal din 17 a următoarii luni supt No. 2128, cătră precuvioșaiă sa arhimandritul Dometiian, starețul Sfintel(o)r Mon(astiri) Niamțul i Săcul, prin cari i s-au făcut cunoscut alăturându-i-să și întocmai copii di pi jaloba jăluitoarel(o)r, ca pli-roforisându-să de pricină să pui la cali odihna lor spre curmare(a) cei mai di diparte lucrări sau să rânduiască vechil din parte(a) svintei mon(astiri) înpună cu toate dovezâli ci va ave spre a sta întru înfățoșări cu jăl(uito)r(ul) vechil di a să pute puni la cali dreptățâli ci va ave.

4^{le}. Răspunsul precuvioșiei sali din 21 a următoarei luni cuprinzătoriu că au priimit carte(a) giudecătoriei din 17 a următoarei supt No. 2128, înpună cu copii di pi jaloba Catrinii și Smarandii, lăcuitoaredin Târg-Frumos pren neșuțătoriu Ioan, bărbatul a unii din jăluitoare, și că la 25 ale aceștii luni să va afla la Piatră vechil din parte sv(intelor) mon(astiri) spre a sta în giudecată cu vechilul jăluitoarel(o)r.

5^{le}. Vechilimeaoă precuvioșiei sali arhimandritului Dometiian, starețul Svintel(o)r Mon(astiri) Niamțul i Săculdin 1832 oct(om)v(rie) 24, ci dă monahului Chiril, cu care îl însărciniază vechil deplin răspunzătoriu din parte(a) sfintei mon(astiri) a sta în giudecată în arătata pricină.

6^{le}. Perilipsăs dovezâl(o)r ci au înfățoșat polc(o)v. Ioan Dragoș, vechilul din parte(a) jăluitoarel(o)r Voica, Ecaterina și Smaranda din 1832 oct(om)v(rie) 27, supt care au iscălit că alte dovezi afară de aceste ci să arată în gios nu mai are:

1^{iu}. Un zapis din din let 1782 iulii 27, cu care vinde de bună voia sa un Gheorghii Tănăsăscu înpună cu soțaiă sa Ecaterina și ficiorii lor din Târg-Niamțului lui Andreiu Cucul o moară cu un bordeiu lângă dânsa i casă cu pivniță și cu grădină lângă casă, cu perji și meri, cum și altă grădină piste gârlă cu ce(a)ir de vite și imaș a morâi în preț 350 lei bani gata, pe cari li-au avut făcuti de dânsul.

2^{le}. Alt zapis din let 1793 avg(us)t 10, cu care vinde Mariia Măguliasă înpună cu sora ei Todosăia i nepoata sa Nastasăia lui Andrei Cucul o livadă ci o au de la tatul lor cu huciu¹ cu tot i pomi, adică meri și peri aflători într-însa, ce esti între gârla ce(a) din mijloc și între a morii până undi au cumpărat de la Gheorghii Tănăsăscu în preț 25 lei, care bani i-au priimit toț(i) în mână, iar sculându-să vreun niam a lor să nu fii volnic a răscumpăra.

3^{le}. O diiată din let 1794 noemv(rie) 22, ci dă Andreiu Cucul din Târg-Niamțului, în viață fiind, lui Saraghe, ginerului său și fiicii sali Nastasăiei, prin care dănuști toate avuturile sali nepoțâl(o)r și nepoatel(o)r lui, fiind că alți ficiori nu ave și să-i poarte de grijă cât a fi în viață, și după ci va muri, precum pre larg să arată prin aceiadiiată.

4^{le}. O mărturii din let 1820 mart(ie) 9, încredințată de căp(i)t(a)nu(l) Târgului-Niamțul, ci o dau patru oameni din acel târg nepoatel(o)r lui Andreiu Cucul, anumi

Voica, Ecaterina și Smăranda, pentru o moară cumpărată pe apa Niamțului de Andreiu Cucul de la un Gheorghii Tănăsăscu, cum și pentru celelalte acareturi, a cărora încungiurări și mărturisări a lor pre larg să arată prin ace mărturii.

5^{le}. O adiverin(ță) din let 1811 maiu 8, a i(e)rodiiacoului Theodosâi Hușanul ci dă la mâna Nastasăicăi, fiica lui Andreiu Cucul, cari i-au făcut rugăminte ca să ei asupra sfinții sali scrisorili morii ci le are danii de taică-său.

6. Cinci țaduli de la 1800 oc(tom)v(rie) 28 și până la 1806 de plata bezmănelui morii.

7^{le}. Perilipsăs din 1832 oc(tom)v(rie) 27 de dovezili ci au înfătoșat vechilul Sfintei Mon(astiri) Niamțul, monahul Chiril, supt care au iscălit că afară de aceste ci să arată în gios nu mai are în arătata pricină alte dovezi:

1^{iu}. O carte a Divanului din let 1771 apr(ilie) 8, prin care să cuprinde pentru doă mori făcute pe moșia monastirii că această pricină esti giudecată și să hotărăști că după pravilă, **carte** 2, titlu 1, **lit.** 122, cel ce zădești lucru pe loc strein, acel lucru esti a stăpănelui, dând dreptate mon(astirii) a lua morili în stăpăniri.

2^{le}. Jaloba lui Andreiu Cucu, fără velet și lună, ci dă cătră părintele starețul vremii aceia, rugându-să ca după voia ci au avut de la un părintele Iftemi², egumen din Săcu ș-au făcut ace moară care au ars, cu îndatoriri ca după moarte lui să rămâi a monastirii, și că să-ș(i) facă milă dându-i voi a o faci iarăș la loc, fiind că și p(i)etrili li-au avut și i s-ar fi întâmplat și pagubă ca la 400 lei cu ardirea morii.

3^{le}. O carte particularnică din 22 iuli(e) iuli(e), fără velet, a precuvioșăei sali starețului Paisăi, cătră isprăv(ni)ci(a) țân(utului) din vreme aceia, rugându-să ca să nu mai îngăduiască pe acel Andreiu cu a-i da mai multă supărari în pricina aceasta, căci nu-l poate suferi să-ș(i) mai facă moară pe moșia mon(astirii), fiind un tulburătoriu și nu puțan l-au supărat.

Deci, giudecătoria luând în băgare de samă încungiurările pricinii și zăsăle părțai jăluitoarei cu care vroia a-ș(i) sprijâni dreptățili sali, cum că alta ar fi moara ace ci au avut-o Cucu cumpărată de la Gheorghii Tănăsăscu și altele ar fi aceli ci le are monastire(a) disființate prin pomenita mai sus carte a Divanului din let 1771 apr(ilie) 8.

Dar însă vechilul din parte(a) mon(astirii) din împotrivă răspunzând cum că măcar deși nu esti aceia moara, dar de la sâni înțelegându-să că neurmând plata bezmănelui de la 1806 păr(ă) la 1832, fiind trecuț(i) în mijloc 26 ani, apoi pravilicești se desființază o asămine pretențai rădicată de jăl(uito)r(ul) vechil asupra mon(astirii).

Așa, pe temeiul documenturil(o)r ci au înfătoșat și o parte și alta / după perilipsurile însămnate în dellă / înțelegându-să dreptate(a) sfintei mon(astiri) atât din carte de giudecată a Divanului din let 1771 apr(ilie) 8, precum și pentru neplata bezmănelui pentru moara ci să pritindirisăști de cătră parte(a) jăluitoare(lor) în curgire de 26 ani, adică de la 1806, până la care vremi numai au putut jăl(uito)r(ul) vechil înfătoșa țaduli de plata acelui bezmăn, giudecătoria puni socotință ca mon(astirea) să-ș(i) aibă în bună pace stăpănire(a) sa pe ace moară ca un lucru drept al său după drumul dreptății ci s-au socotit pravilicești că are.

Și dar jurnalul acesta să va ceti îmbil(o)r părți ca să să iscăliască mulțămiri sau nemulțămiri.

Iscăliț(i) / Neculai Ghica agă / în lipsă Iordachi Stan sărdar /
În lipsă de(re)ctor Ioan Scorțăscu.

Eu jăl(uito)r(ul) legiuit vechil nu m-am mulțămît cu această socotință și cer apelații la Divanul giudecătoresc în vade de 6 zăli.

1832 oc(tom)v(rie) 28.

Piatra.

Iscălit Ioan Draguș.

Și legiuitul vechil din parte sfintei mon(astiri) m-am mulțămît cu această socotință.

1832 oct(om)v(rie) 28.

Piatra.

Iscălit Chiril monah.

Răzăluții.

De vreme că jăl(uito)r(ul) vechil au rămas nemulțămît cu această socotință, apoi / dându-să copii pe formă încredințată vechilului sfintei mon(astiri) / dela pe formă împreună cu acest jurnal să să pristavlisască Cinst(itu)lui Divan cu raport.

1832 oct(om)v(rie) 28.

Iscălit Neculai Ghica agă / În lipsă Iordachi Stan sărd(a)r.

Di la giudecătoria țin(u)t(u)lui Niamțului.

Copia aceasta fiind întocmai cu originalul s-au încredințat cu iscăliturile cilenurilor și punire(a) peceții giudecătorii.

1832 oct(om)v(rie) 28.

Piatra.

În lipsă Iordachi Stan sardar <m.p.>.

În lipsă derector Ioan Scorțăscu <m.p.>.

<Pe fila 6v.>: În această copii de jurnal să cuprind șasă file, adică patru scrisă și două nescrisă, șnuruite și numirarisite. /1832 oct(om)v(rie) 28. / Piatra. /În lipsă derctor Ioan Scorțăscu <m.p.>; 1832 oct(ombrie) 27; No. 869; N° 180; Copie di pi jurnalul giudecătoriei de Niamțu supt No. 2200.

Arhivele Naționale Iași, Fond Mănăstirea Neamț, CXXXIX/41. Copie, sigiliu cu legenda: „Pecete giudecătorie ținutului Niamțul”.

¹ Huciu = Crâng, desiș, huceag, hățiș, stufăriș, tufiș, tufăriș.

² Ieromonahul Eftimie Cănanău, egumen a treia oară între anii 1766-1773.

47. 1832 noiembrie 21

Adecă noi, cari mai gios ni vom pune numili și degitili noastre, dăm acest adivărat zapis al nostru la Sfânta Mănăstire Neamțului, precum să fie știut că căzind noi cu rugăminte la sf(ă)n(ta) m(ă)n(ăstire) ca să avem voe a ni faci o morișcă pi un vădișor ci esti pi apa Niamțului mare despre malul satului Fagii, asupra căriia rugăminte, milostivindu-să asupra sărăcii noastre, ni s-au dat voe după cerirea ci am făcut, a ni faci morișca pi văduțul din locul mai sus înșămnat, însă supt această îndatorire ca să nu aducim vreo supărari sau păgubiri m(ă)n(ăstirii), nici a faci iaz cât de puțin din care să pricinuim supărari cu înecare a vreunui fânaț sau a altor pământuri de hrană, atât monastirești, precum și din a lăcuitaril(o)r înpregiuraș(i) petrecători.

Vom fi și noi datori a da m(ă)n(ăstirii) pentru bezmănu(l) locului pi fiișticari an câte un galbăn olandej de Piatră, iar când să va întâmpla a să faci vreo păgubiri m(ă)n(ăstirii) din pricina aceștii mori, ni îndatorim oriși în ci chip ar fi a despăgubi pi m(ă)n(ăstire), fără să ni mai rămăe vreun cuvânt de îndreptari oriși la ci jude cătră am mergi.

Și pentru a fi întocma următori, ne-am pus numili și degitile noastre.

1832 noemvr(ie) 21.

Și noi plătinu-ne bezmănu(l) câte un galbăn de Piatră pe au (?) precum s-au zis și mai sus. Voi(n)d că(n)dva a scoate moara vânzătoare să nu fim volnici a o vinde nimăru(n) nici supt un fel de protimisis, decât m(ă)n(ăstire) să să protimisască a o cumpăra de la noi, întorcându-ne banii ci să va dovedi că am cheltuit noi cu facire(a) morii aceștii. Și spre întărire și adiverire celor mai sus zisă, ni-am scris numile și am pus degitili noastre.

La anul 1832 luna noem(vr)ie) 21 zile.

Neculai Dondul, adiverez.
Luca Acatrinii, tîj.
Și sântem amândoi tovarăș(i) răspunzători.

<Pe verso-ul filei a doua>: Zapisul lui Neculai Dontul din Vânători, pentru moara ci i s-au dat voe să facă cât cu un galbăn de Piatră pe an. / 1832 noemv(rie) 21. / N° 484 870.

Arhivele Naționale Iași, Fond Mănăstirea Neamț, CXXXIX/42. Original, difolio.

48. 1832 decembrie 19

Copii

Eu iscălitul mai gios, deplin vechil din partea jăluito(a)rilor, Voica, Smaranda i Catrina, nepoata lui Andrei, că asupra pretenției ce am rădicat pentru arătata moară, văzându-mă rămas la înfătoșarea ce am avut la giudecătorie ținu(tu)lui, am căzut cu rugăminte cătră sfinția sa părintele starețul ca cu céia ce să va milostivi să mă agiute pentru sărăciia lor, fără să mai caut vreo judecată. Și așa m-au miluit cu 340 lei, adecă trei sute patruzăci lei, care bani i-am priimit deplin în mânilé méle eu legiuitul vechil, acel care am stătut și în giudecată, și pentru ca de acum înaintea să nu să mai urméză nici o pretenție în pricina aceasta a pricinui cheltueli și supărări sfintei mon(a)stiri, urmează a mea însuș iscălitură.

(1)832 dec(em)v(rie) 19.

Ioan Draguș polc(o)v(nic).

Această copie iaste întocma duple înscrișul ce-l dă în dosul jalobei numitul vechil a jăluitoaril(o)r, și pentru că slova sa iaste cu totul încurcată și cu anevoe de a să putea ceti, se alătorează și copiiia aceasta

(1)832 dec(em)v(rie) 19.

Chiril monah <m.p.>.

<Pe verso>: Copie înscrișul Ioan Drăgușanu. 1832 decemv(rie) 19; N° 482 871.

Arhivele Naționale Iași, Fond Mănăstirea Neamț, CXXXIX/43. Copie.

49. 1832 decembrie 16

Înaltu precuviosâi sali părintelui stareți Sf(intelor) Măn(ăstiri) Ne(a)mțu i Săcu.

De la fiiceli săvârșătului din viață Saraghi zăt Andrii Cucul, Voica, Catrina și Smărănda.

Zalobă.

Cu fărbinți laclărâmi și cu smeriti mitani(i) și cu curate cugiti dăm supărare înaltu p(r)ecuviosâi tali pentru mo(a)ra ci am avut rămas di la părinții nostri, ci la an 1812 s-au luat di cătră mănăstiri din stăpâniri(a) no(a)stră, rămâindu noi încă datori pi aci(a) mo(a)r(ă).

La înfășosari ci am avut la giudecătorii(a) țin(u)t(u)lui, depărtându-ni cu o carti de giudecat(ă) ci au avut mănăstiri(a) **cu sat**, prin cari pentru alti i pentru dou(ă) mori, cari aci(a) carti esti cu 11 ani mai înainte decât zapis(ul) di cumpărătura acei mori ci au cumpărat bunul nostru di la un Ghi(or)ghi Tănăsăscu. Apoi părinții nostri au stăpânit mo(a)ra 30 ani, cari sânt 41 ani di la carti și pân(ă) ci ne-(a)u rădicat stăpâniri(a) di pi mo(a)r(ă). Și pentru că noi numai cinci țiduli avem de plat(a) bezmăului, fi(in)d cili mai multi p(i)erdute, nipuindu-li cu veletul fieșticării, fi(in)d că veleturile lor sânt, una întâi di la 1800 și 1801 și 1803 și 1809 și 1811, (a)poi la (1)812, n-am avut pi ci să plătim bezmăn. Și plătim și datorii ci au rămas asupra no(a)stră di am făcut merimet morii, cari esti și astăz(i), și făcătorii merimetului și cridor ci au împlinit di la noi bani, ci prin zaloba i-am arătat, și cât ne-(a)u mai rămaș s-au irosit la Săcul în vremi răvoluții, rămâindu noi numai cu sufletele.

Pri sfinti stăpâni, cel ce ești plin di duh(ul) driptății și porți chipul îngerescu și ti închipulești în loc(ul) herovimilor pri pământu, adu-ți aminti di vămeli drumului pân(ă) la po(a)rta ceriului privind la Maica Domnului, gândindu la Mântuitorul Hristos, cugetând la zio(a) giudecății, socotesti ticălo(a)s(a) no(a)stră rugăciuni și nu trici cu vidiri, ci ti milostivești asupra sărăcii ci ne-au înpresurat, pentru că Dumnezău esti, carili nu numai la fapți, ci și la gânduri și la socoteți priivești, apoi spri a nu cugita vriodat(ă) dijnădăjduri împotriva hainei botozului nostru.

Adăpati fi(in)d din multi părți cu to(a)tă cridința am alergat cu ace(a)stă jalnic(ă) ceriri de milosteni(e), că decât un 100 di bani făr(ă) blagosloveni(e), mai bini un ban cu blagosloveni(e), milostiviți stăpâni, că dup(ă) Dumnezău din cer la păstorii turmei am alergat.

Pri plecat(e) sufletești,

Voica, Smărănda, Catrin(a).

(1)832

dechemv(rie) 16.

Eu, iscălit(ul) mai gios, deplin vechil din parti zăluitorilor Voica, Smărănda i Catrin(a), nipoatili lui Andrei Cucul, asupra pretenții ce am rădicat pentru arătata mo(a)r(ă), văzându-mă rămaș la înfășosari(a) ci am avut la giudecătorii(a) țin(utului), am căzut cu rugăminti cătră sfinții(a) sa părinteli starețu, ca cu cei ci să va milostivi să li agiutipentru sărăcii lor, făr(ă) să mai caute vreo giudecat(ă) și a și le-(a)u și miluitu cu 340 lei, adică trii suti patru zăci lei, pe cari bani e-(a)m și priimit deplin în mâinili meli eu legiuitul vechil, acel cari am stătut și în giudecat(ă). Și pentru ca de acum înainte să nu să mai urmeză nici o pritențai în pricin(a) ace(a)sta a pricinui cheltuili și supărare sf(ânta) măn(ăstire), urme(a)ză a me iscălitură.

(1)832 dechemv(rie) 19.

Ion Drăguș polcov(nic) <m.p.>.

<Pe verso-ul filei a doua>: N° 182; Să să alătorezi la jurnalul giudecătorii țin(u)t(u)lui Niamțu. / 1832 dec(em)v(rie)19.

Arhivele Naționale Iași, Fond Mănăstirea Neamț, CXXXIX/44. Original, difolio.

50. 1835 decembrie 5

S-au primit, dechemv(rie) 17. 1835.

Cătră Sfânta Măn(ăstire) Niamțului.

Judecătorie țân(u)t(ului) Niamțului opservarisând dela jid(o)vul(u)i Ioster Mișel din Târgul-Niamțului pornită asupra sfintei măn(ăstiri) pentru înpresurare(a) unui loc, a căruie rându după clasificăție iera a să căuta la 11 sept(em)v(rie) în al 3^{le} clasas, unde văzându-să că numai o chemare i s-au făcutu sfin(tei) măn(ăsti r(i), și după publicațâe clasificarisirei dela lor la termenul sus arătat, numai jăluitoriul s-au arătat iar din parte măn(ăstirii) nu.

Prin rezăluțâe pusă pe delă s-au hotărât a să mai face o chemare la 17 a următoari(i). De aceia prin aciasta să face cunoscutu că la 17 a următoarei să să triimată formalnicu vechil cu toate documenturile atingătoare de pricină, căci dacă nici la arătata vade nu să va înfățoșa din parte sfint(ei) măn(ăstiri) vechil, apoi pe temeiu enstruncțâilor din șapitel al 8^{le}, art. 305, să va da hotărâre numai pe dovezile părțâi stăruitoare.

A..... Popov cam(i)n(ar).

D(erector) Dimitrachi ...

Șef s(ectție) Alexandru V...

No. 2473.

1835 dec(em)mv(rie) 5.

<Pe verso-ul filei 2v.>: Vade la 18 a viitoare(i) luni dec(emv)r(ie); ~~1835 decem(vrie)~~ 5; N^o ~~188-878~~; Sfint(e)i M(ă)n(ăstiri) Niamțu; N. 2473.

Arhivele Naționale Iași, Fond Mănăstirea Neamț, X/3. Original, difolio, rupt.

51. 1835 decembrie 18

Iconomiceasca Dicasterie

a Sfintiilor Monastiri Niamțul și Săcul.

No. 69.

1835 decemvr(ie) 18.

Cătră Cinstita Giudecătoriaa ținutului Niamțului.

Priimindu-să oțnoșăniia Cinstitii Giudecătoriai din 5 a următoarii luni dechemvr(ie), supt N° 2473, s-au văzut chemaria ce ni să faci spre a ne înfățoșa în pricina de giudecată pornită din partia jidovului Iostir Mișăl din Târgul-Niamțului, pentru înpresuraria unui loc la 17 a următoarii luni dechemvr(ie), din cari oțnoșănie să vedi că s-ar fi mai fi făcut încă o chemare monastirii a să înfățoșa la 11 săpt(em)v(rie).

Apoi fiind că monastirea nici un fel di chemare în această pricină n-au avut și nici acum nu poati a-ș(i) aduna toate dovezili și hârțiile ce ari în această pricină, precum nici a-și rându vechil cu așa grăbire, fiind că tocmai când este și vadeaoa di la șapți ciasuri din zi s-au priimit oțnoșăniia Cinstitii Giudecătoriai.

Pentru aceia dar cu smerenie ne rugăm Cinstitii Giudecătoriai ca să binevoiască a ne însămna vade la 18 zili a viitoarii luni ghenari și atuncia monastirea să va îngrije a-ș(i) permite cerșutul vechil, cu dovezili ci vom ave în această pricină.

Nathanail (...) <m.p.>.

<Pe verso-ul filei 2v.>: Fiind al dumatăle cătră Dumnezeu smerit și osârdnic rugător împreună cu tot so(bo)rul (...); N^o ~~189 878~~; ~~1835 decembrie 18~~.

Arhivele Naționale Iași, Fond Mănăstirea Neamț, X/3. Original, difolio.

52. 1836 ianuarie 5

Noi mai gios iscăliții lăcuiorii și neguțitori din Târgul-Neamțului, încredințăm prin aciasta a noastră mărturii ce dăm Sfânt(ei) Monastiri Neamțului, precum să fie știut că pentru un loc în cari au fost velnița a jidovului din acest târg, anumi Iuster Feșel, după primejdiinciosăle **întempleri** a apii Neamțului cu vremi, cu vremi, s-au mâncat de di apă. Cari loc l-au avut cumpărat di la preutul Stefan și acel loc astăz(i) să află prund. Iar alt loc noi toț(i) mărturisim că nu are nini, că era afară di acela ci l-au mâncat apă. Și or la cari i(n)stanții giudecătorești să va gelui asupra sfânt(e)i monastiri cu vreun chip di vicleșug cerând loc, să nu i să priimiască nici întru o băgaré di samă,

Care aceasta noi toț(i) și supt giurământ putem în frica lui Dumnezeu să adevărim.

Și pentru adivărată credința, ni-am iscălit, unii cu mânilé noastre și alți(i) cu punerea degitelor.

1836 ghenar 5.

Eu, Gheorghî Morariu, martur.

Eu, Anton Rusu, martur.

Eu, ~~Anton~~ Mihai Rusu.

Ioan iconom, duhovnic di la Adormire.

Și eu asămin(e)a știu că acestu locu di sus însămnat l-au mâncat apa.

Dimitrachi Sfetcu <m.p.>.

Poliția din Târgul Ne(a)mțului.

Iscăliții în dosul, au arătatcă această mărturii aste adivărată. Pentru aceasta să să încredințază și de cătră poliții.

1836 ghen(a)r(ie) 16.

Gheorghe Popovici <m.p.>.

No. 11.

<Pe verso-ul filei 2v.>: 1836 ghenar 5. Mărturie neguțitorilor din Târgul-Neamțului pentru un locu velniță; N^o ~~190 880~~.

Arhivele Naționale Iași, Fond Mănăstirea Neamț, X/3. Original, difolio, sigiliul Poliției din Târgu-Neamț.

53. 1836 februarie 3, Piatra.

No.

Jurnalul.

În numile preînălțatului domnu Mihail Grigoriu Sturza v(oe)v(o)d, stăpânitorul Prințipatului Moldavvii.

Anul una mii optu suti triizăcișisasă, luna fevr(uarie) în trii zili. Giudec(ăto)r(ia) țin(utului) Ne(a)mțului în trahtație della pornită di jid(o)v(ul) Mișăl Iostăr din Târgu-Ne(a)mț asupra S(fi)n(tei) Mon(astiri) Ne(a)mț pentru un loc di velniță în ființa amânduror părțil(o)r prin formalnici vichili, a căruia înpregiurări s-au văzut următoarele:

1. Jalba numitului jid(o)v din 1832 avg(u)st 24 cătră disființata di aici judec(ăto)r(ie), cu arătare ca prin știre mon(astirii) în anii trecuț(i) cumpărând un loc di la un preut Ștefan din Târgu-Ne(a)mț, pi cari făcându-ș(i) și veln(i)ță, în urmă din adăogire(a) apil(o)r luându-i-să velnița di puhoi, cum și din loc străcându-i o bucată di cătră mon(astire), apoi i s-ar fi luat locul ci mai rămăsăs(e), îndreptând pi din sus apa unii gârli di moară, di cari loc și astăz(i) să află păgubaș, fără nici o dreptate; După cari în urmare(a) răzăluții pusă supt No. 1758, la 1 sept(em)v(rie) cu alăturat egzămplariul di pi jalbă s-au scris cătră cuvioșia sa starițul mon(astirii) ca să cercetez(e) pricina și să pui la cali pi jid(o)v iar la din înpotrivă să triimată vichil spre înfășoare cu jād(o)v(ul).

2. Copiia adresului judec(ătores)c supr No. 1759 cătră isprāv(ni)ci(e) ca să ecspidarisască numerarisitul adresu cătră starițul mon(astirii).

3. Răspunsul isprāv(ni)ci(ei) supt No. 4507 în alăturare cu răspunsul starițul(u)i mon(astirii) din 9 săpt(em)v(rie) di priimire(a) înscrisului giudec(ăto)re)sc și că să va urma întocmai.

4. Jalba numitului jid(o)v Mihil¹ din 8 săpt(em)v(rie), anului 1835, cătră tribunalul acesta că rândul căutării pricinii aceștia după clas(i)ficația ei ș-a mesii întâi fiind în ace zi, ceri a să da curs, pi cari după docladul stolnăcialnicului mesii sau și pus.

5. Jurnalul însămnat pi dellă de presutsfii la 1835 săptemv(rie) 16 spre știință de împregiurării din cari nu s-au putut da sfârșit pricinii la terminul clas(i)ficații, că fiind a să căuta al 3^{le} clasis, la 11 a acei luni înfătoșindu-să, iar din parti mon(astirii) niarătându-să nimi. Și din dellă văzindu-să o chemare numai, să s(e) facă al 2^{le} chemari la 24 a următoarii ca să triimată mon(astirea) vichil cu dovezili.

6. Răzăluția presutsfii din 7 dechemv(rie) că vadiaoa trecând și nici o parti arătându-să, să s(e) sorociască pi imbi părții la 17 a acii luni a veni în înfătoșare, după cari supt No. 2473 s-au făcut cunoscut mon(astirii) și supt No. 2472 jăl(uito)r(ului) jād(o)v.

7. Adeverința jid(o)v(ului) din 17 decemv(rie) că au priimit chemare(a) și la 1 ghenar va vini.

8. Răspunsul Dicasterii mon(astirii) No. 69 de priimire chemării și că la 18 ghenar va triimeti vechil(ul) cu dovezili.

9. Jalba monahului Pangrate, vichil mon(astirii), priimită la 17 ghenar în alăturare cu vichilime(a)u(a) mon(astirii) că pentru vadeo(a) ci ș-au pus mon(astirea), acum înfătoșindu-să ceri a să înainti lucrari, pi cari a urmat răzoluția că de vremi ci trebunalul nu esti complet să s(e) făcă cunoscut jid(o)v(ului) ca la 1 fevr(uarie) să să afli în înfătoșare, că la dinînpotrivă să va da sfârșit în niființă, căruia supt No. 223 i s-au și făcut, iar vichilu(l) mon(astirii) iscăind că va fi următoriu.

10. Adiverința jid(o)v(ului) din 23 ghenar de priimire chemări(i).

11. Jalba lui Mișăl jid(o)v priimită la 31 ghenar cu ceriri să i să încredințez(e) vichilimeo(a) prin cari înputerne(ce)ște din parte sa pi Eni jid(o)v Nemțanu, cari după răzoluția pusă s-au și încredințat, fiind și copii la dellă.

12. Jalba vichilului mon(astirii) priimite la 1 1 fevr(uarie) că după vade(a)oa pusă, următoriu fiind a vini, ceri a să închide lucrari(a), pi cari urme(a)z(ă) răzoluția, fiind că să află simbătă și pi jid(o)v nu să poati aduce întru înfătoșare, jăl(uito)r(ul) va fi îngăduitoriu pără luni la 3 a următo(a)rii, făcându-să cunoscut și jid(o)v(ului) di astăz ca să s(e) pui față pără luni spre înfătoșare.

Asupra cării cerșindu-să di la vichilu(l) jid(o)v(ului) dovez(i) cu ci drit pritindirisăști locul și di au fost drept al său și di cătră mon(astire) i s-au luat, precum prin jalobă arată pominitul vichil prin înscrisul său di astăz(i), au însămnat că nicio dovadă încredințatoriul său nu i-au dat decât, decât vichilime(a)o(a) prin cari îl înputernicește a să giudeca din parte(a) sa.

Iar vichilul mon(astirii) drept dovadă că arătare(a) jăl(uito)r(ului) esti o acolisire, numai au înfătoșat mărturiia din 5 ghenar a următoriu(ui) an dată di un Ghiorghii Murariu i Anton Rusu, Mihai Rusu, neguțitoriul Dumitrachi Sfetcu și iconomul Ioan din Târgu-Ne(a)mț, cu cuprindire că locul pi cari jid(o)v(ul) Mișălu ș-au avut făcută velniță, stricându-să di apă, au rămas prund, precum și astăz(i) se află, și că alt loc mărturisăsc că nicăiare nu ari. Cari mărturii s-au văzut încredințată și di polițmaistru Târgului-Ne(a)mț la 16 ghenar, supt No. 11. Alti dovez(i) arătând vichilul mon(astirii) că nu mai ari.

Apoi măcar că vichilu(l) jăl(uito)r(ului) grainic au mai propus că dovezili încredințatoriului său pentru pominitul loc s-ar fi aflând amanetarisiti la un jid(o)v din Cernăuț(i) și pi cari nu s-ar fi putut îndemâna a li aduci di față, însă așa precum di la pornire(a) proțasului di cătră dânsul sânt trii ani trecuți, nu s-au putut crede că dacă ar fi avut niscaiva dovez(i) nu s-ar fi îngrijăt a li aduce, ci mai vârtos cu acesta dând a cunoaști că cerire(a) sa

cătră mon(astire) esti o singură numai acolisire. Și văzându-să și della îndiplinită cu legiuitele chemări și cu rospișe di a lor priimire, nu s-au mai putut lăsa nici cum proțasul zăcătoriu precum di atâta vremi s-au văzut stând, ci pi temeiuл mărturii mai sus zisă, tribunalul au închiet a sa socotință că mon(astirea) să rămâi în nesupărare dispri o asămine goală acolisire a jel(uito)r(u)l(ui) jid(o)v de vremi ci o dovadă n-au înfățoșat.

Despre cari închiindu-să acest jurnal, înpricinații vor iscăli a l(o)r vroință, dându-li-si și copii încredințate, și parte(a) nemulțămire în termin di doă luni poati apilarisi la Divan puind cauții câti doi lei la sută pi banii câț(i) s-ar socoti locul pritindirisit, nefiind mai mult di valor(e)a tribunalului.

Iscălit / prez(ident) post(elnic) Iordachi Darie;

Asesor căm(i)n(a)r Grigori Iacovache.

Asesor clucer Alicsandru Popovici.

Director Dimitrii Iconom.

Astăz(i), apr(ilie) în șaisprezăci, cetindu-să hotărâre(a) aciasta lui Eni ji(dov), vechil lui Mișel Ioster, au iscălit nemulțămire, slobod fiind de astăzi pără în doă luni a apelarisi la Divan, puind însă cauții pe soma ce prin cercetare s-ar dovedi că face locul pretinderisit.

Tot astăzi prin isprăv(ni)ci(e) s-au trimis și Mon(astirii) Niamț(u)l copia jurnalului spre a da rospiscă de a sa vroință.

Jud(e)c(ătoria) ținut(u)lui Niamț.

Copia aciasta posleduindu-să den cuvânt în cuvânt cu originalul trecut în condica hotărâril(o)r supt N° 10, și fiindu întocmai s-au încredințat cu iscăliturile mădularil(o)r și punere(a) peceții.

Pr(ezident) Darii post(elnic) <m.p.>.

A(lexandru) Popovici clucer <m.p.>.

D(irector) Dimitrachi Iconom.

No. 2215.

1836 apr(ilie) 16.

Piatra.

<Pe verso-ul ultimei file>: .

Arhivele Naționale Iași, Fond Mănăstirea Neamț, X/5. Copie, sigiliul judecătoriei ținutului Neamț.

¹ Așa în document.

Bibliografie Selectivă

Documente Inedite

Arhivele Naționale Iași, Mănăstirea Neamț, X/2, 3, 4, 5.
Arhivele Naționale Iași, Fond Mănăstirea Neamțului, LIII/27, 32;
Arhivele Naționale Iași, Mănăstirea Neamț, LXXXVII/12;
Arhivele Naționale Iași, Mănăstirea Neamț, CXXXIX/2, 3, 4, 5, 6,7,8,9,10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44.

Documente Edite

Bogdan, I., *Documente false atribuite lui Ștefan cel Mare*, în „Buletinul Comisiei Istorice a României”, I, 1913, p. 103-161;
Catalogul Documentelor Moldovenești din Direcția Arhivelor Centrale. București, II (1621-1652), București, 1959;
Costin Clit, *Documente privitoare la istoria Târgului Neamț și a mănăstirilor din jur (secolele XVII-XVIII)*, în „Acta Bacoviensia”. Anuarul Arhivelor Naționale Bacău, XVI, Onești, Editura MAGIC PRINT, 2021, p. 17-48;
Costin Clit, *Documente privind istoria Episcopiei de Huși*, Huși, Editura Horeb, 2021, Lucrare apărută cu binecuvântarea Preasfințitului Părinte IGNATIE, Episcopul Hușilor;
Documente privind istoria României, XV, A. Moldova, II (1476-1500), București, Editura Academiei Republicii Populare România, 1954;
Documente privind istoria României. Răscoala din 1821. Documente interne, București, Editura Academiei Republicii Populare România, II, 1959; III, 1960; IV, 1960;
Documenta Romaniae Historica, A. Moldova, III, (1487-1504), volum întocmit de C. Cihodaru, I. Caproșu și N. Ciocan, București, Editura Republicii Socialiste România, 1980;
Documenta Romaniae Historica, A. Moldova, VIII (1585-1592), volum întocmit de Ioan Caproșu, București, Editura Academiei Române, 2014;
Documenta Romaniae Historica, A. Moldova, XXIV (1637-1638), volum întocmit de C. Cihodaru și I. Caproșu, București, Editura Academiei Române, 1998;
Iorga, N., *Studii și documente cu privire la istoria românilor*, VII, *Cărți domnești, zapise și răvașe*, București, Stabilimentul grafic I.V. Socecu, 1904;
Izvoare și mărturii referitoare la evreii din România, București, Editura Hasefer, volumul II, partea 2, întocmit de L. Benjamin, M. Spielmann, S. Stanciu, 1990;

Lucrări, studii și articole

Bălan, Emanuel, *Evreii din Târgu Neamț. Istoria unei comunități*, București, Editura Hasefer, 2019;
Cândea, Virgil (coordonator), *Istoria românilor*, vol V, *O epocă de înnoiri în spirit european (1601=1711/1716)*, București, Editura enciclopedică, 2003
Evreii din România în texte istoriografice. Antologie, București, Editura Hasefer, 2004;

Ivan, Ioan, diacon, Porcescu, Scarlat, preot, *Mănăstirea Neamț*, Cu un cuvânt înainte de Înalt Prea Sfințitul Teoctist Mitropolitul Moldovei și Sucevei, Iași, 1981;

Kaufman, Josef, *Cronica comunităților israelite din județul Neamț*, Piatra Neamț, Tipografia „Record”, 1929, II/1;

Gavril Luca, *Târgu Neamț. Monografie*, Piatra-Neamț, Editura „Constantin Matasă”, 2008.

Ivănescu, Dumitru, *Populația evreiască din orașele și târgurile Moldovei între 1774-1832*, în „Studia et Acta Historiae Iudaeorum Romaniae”, II, 1997.

Porcescu, Scarlat, *Episcopia Hușilor. Pagini de istorie*, tipărită cu binecuvântarea și sprijinul Prea Sfințitului Eftimie episcopul Romanului și Hușilor, Editată de Episcopia Romanului și Hușilor, 1990;

Rădvan, Laurențiu, *Orașele din Țările Române în Evul Mediu (sfârșitul sec. al XIII-lea-începutul sec. al XVI-lea)*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2011;

Ștefănescu, Melchisedec, *Chronica Romanului și a Episcopiei de Roman*, București, Tipografia Națională, 1875, vol. 2;

Udișteanu, Dionisie, *Calistru Vartic episcop și locuitor de mitropolit în timpul refugiului al doilea al mitropolitului Dosoftei al Moldovei*, în „Biserica Ortodoxă Română”, Anul LXXXVII, nr. 3-4, martie-aprilie 1969.